

Tájékoztató a szőlő aranyszínű sárgaságát okozó betegség vis maiorként történő bejelentéséről és egyes támogatási feltételekhez kapcsolódó jogkövetkezmények alóli mentesülésről

A szőlő aranyszínű sárgaságot okozó betegsége (*Grapevine flavescence dorée phytoplasma*, röviden FD) az egyik legveszélyesebb zárlati kórokozója a szőlőnek, amely bejelentési kötelezettség alá tartozik.

Jelenleg 19 vármegyéből 17-ban igazoltan jelen van a kórokozó, 22 borvidékből 21 érintett. A helyzet továbbra is Zala vármegyében a legsúlyosabb, ahol a vármegye egész területe fertőzött, valamint a Balaton északi és déli részén, azaz Veszprém és Somogy vármegye egyes területein is komoly a fertőzöttség. A többi területen a kórokozó előfordulása szórványos, ez azonban változhat.

Az érintett vármegyékben a Kormányhivatal védekezési felhívást tehet közzé. A védekezési felhívásban foglaltak teljesítése vagy egy esetleges kényszerkivágás elrendelése ellehetetlenítheti az egyes támogatási intézkedésekben (pályázati felhívásokban, rendeletekben) előírt kötelezettségvállalások, szabályok teljesítését.

Amennyiben a vis maior esemény következtében, adott támogatási feltételt a mezőgazdasági termelő nem tud teljesíteni, úgy mentesülhet a nem teljesítés jogkövetkezménye alól. Ehhez vis maior elismerése iránti kérelem (továbbiakban: vis maior kérelem) benyújtása szükséges.

A mezőgazdasági termelő a vis maior kérelmet a vis maior esemény ***bekövetkezésétől számított 21 napon belül nyújthatja be***. Tekintettel arra, hogy a szőlő aranyszínű sárgaság már az ország jelentős részét érinti, indokoltá vált a vis maior esemény bekövetkezéséről miniszteri közlemény kiadása, mely a Földművelésügyi Értesítő LXXV. évfolyam 8. számában jelent meg (<https://kormany.hu/dokumentumtar/foldmuvelesugyi-ertesito>). A miniszteri közlemény alapján ***a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal által közzétett, a fertőzés által érintett településeken szőlőtermeléssel foglalkozó termelőknek*** nem kell csatolni igazoló dokumentumot a bejelentéshez. A miniszteri közleményben hivatkozott NÉBIH linken elérhető településlista folyamatosan frissül, ezért javasoljuk, hogy azt a vis maior kérelem benyújtása előtt ellenőrizze. Kényszerkivágás elrendelése esetén a vis maior kérelemhez mellékelni kell a kényszerkivágást elrendelő határozatot.

Fontos tisztában lenni azonban azzal, hogy engedély nélkül telepített vagy elhanyagolt ültetvények elrendelt kivágása nem minősül vis maior eseménynek.

A vis maior bejelentése előtt érdemes átgondolni, hogy a szőlő aranyszínű sárgaságát okozó betegség következtében mely kötelezettségvállalások teljesítése lehetetlenült el, hiszen a bejelentésben ezek megjelölése is szükséges. Kétely esetén hasznos lehet a falugazdással is konzultálni. A kérelmet a Magyar Államkincstár annak minden körülményét vizsgálva bírálja el.

A szőlő aranyszínű sárgaságot okozó betegsége következtében esetlegesen nem teljesülő egyes feltételek vizsgálatához az Agrárminisztérium és a Magyar Államkincstár az alábbi, lehetséges, de nem teljes körű példákkal kíván segítséget nyújtani:

1. Feltételelesség

Előfordulhat olyan eset, amikor a gazdálkodó a fertőzés következtében, a fertőzés mértékének csökkentése céljából kénytelen olyan védekezést elvégezni, mely hatására esetleg nem felel meg a 16/2024. (IV.9.) AM rendelet szerinti feltételelesség egyes előírásainak.

Az egyik ilyen a **HMKÁ 4.** előírás, ami a felszíni vizek mentén vízvédelmi sávok kialakítását követeli meg. A vízvédelmi sáv a vizek partvonalától meghatározott, elsődlegesen vízminőségi célokat szolgáló területi elem. Jellemzően növényi borítottsággal rendelkező sávok, melyek kevésbé kitettek az eróziós és deflációs hatásoknak, nagyobb esőzés esetén például meggátolják a víz folyómederbe zúdulását. A vízvédelmi sávok a MePAR-ban lehatárolásra kerültek: felszíni vízfolyások partvonalától mért 5 méter, tavak mentén pedig 20 méter puffersáv került lehatárolásra a MePAR-ban. A HMKÁ előírásainak betartása a vízvédelmi sávokon kötelező.

A HMKÁ előírások értelmében nem juttatható ki:

- műtrágya a MePAR-ban grafikusán megjelölt felszíni vizek partvonalától mért 5 méteres sávban;
 - szerves trágya;
 - **növényvédő szer;**
 - növénykondicionáló szer;
 - talajkondicionáló szer;
- a MePAR-ban grafikusán megjelölt 5000 m² feletti állóvizek partvonalától mért 20 méteres sávban,
- a völgyzáró gátas halastavak esetében a partvonalától mért 5 méteres sávban,
- a MePAR-ban grafikusán megjelölt egyéb felszíni vízfolyások partvonalától mért 5 méteres sávban azzal, hogy a védőtávolság 3 méterre csökkenthető, ha a mezőgazdasági művelés alatt álló tábla 50 méternél nem szélesebb és 1 hektárnál kisebb területű.

A **HMKÁ 6.** esetében felhívjuk a kényszerkivágással érintett gazdálkodók figyelmét arra, hogy lejtőszögtől függetlenül az ültetvény kivágása esetén a kivágás és az újratelepítési munkálatok megkezdése közötti időszakban, de **legalább július 15. és szeptember 30.** között gondoskodni kell a talajtakarásról. Sőt, akár a tavasszal az egységes kérelemben szőlőültetvényként megjelölt növénykultúra megsemmisülése miatt a Kincstár magának a területnek az állandó kultúra besorolását észlelheti hibaként.

Emlékeztetünk továbbá, hogy a feltételelesség ún. **JFGK-követelményei** között is van több olyan, ami kifejezetten a növényvédőszer-használatra és -tárolásra irányul (JFGK 7, 8.). Mivel e követelmények a szokásos üzemviteli körülményekre szabottak, előfordulhat, hogy a kötelező védekezés elrendelése miatt az elrendelő döntésben szereplők alapján a normálistól eltérő protokollt kell alkalmazni.

Mindezen esetleges meg nem feleléseket természetesen meg lehet előzni, illetve jelentős részüket orvosolni lehet a megfelelő vis maior bejelentéssel.

2. AÖP

Az Agro-ökológiai Program (AÖP) keretében a szőlő arany színű sárgaságát okozó betegség következtében ellehetetlenülhet a „*Méhekre veszélyes szerek használati tilalma szántóterületeken/állandó kultúrában*” gyakorlatok, valamint a „*12% alatti lejtésű területeken az állandó kultúrák talajtakarása mulcsozással, egyéves sorköztakaró növények termesztésével*” és az „*Állandó kultúrák talajtakarása évelő kultúrák fenntartásával vagy gyepesítéssel*” gyakorlatok teljesítése.

Felhívjuk a figyelmet arra, hogy amennyiben a gazdálkodó mezőgazdasági üzemét már az Egységes Kérelem benyújtása előtt is érinti a védekezési kötelezettség, akkor mindenképpen megfontolandó, hogy milyen gyakorlatot választ. Ebben az esetben a *Méhekre veszélyes szerek használati tilalma* gyakorlat választása esetén nem tekinthető vis maior eseménynek az, ha a kedvezményezett a védekezés érdekében a gyakorlat előírásait nem teljesíti azáltal, hogy nem megfelelő növényvédő szert alkalmaz, hiszen a gyakorlat vállalásakor már tudnia kellett, hogy azon a területen meghatározott növényvédelmi kezelést kell végeznie, amely a gyakorlat előírásaiba ütközhet.

A **méhkímélő** gyakorlata esetében a betegség elleni kötelező védekezések szintén nehézséget okozhatnak. A fertőzés terjedésének megakadályozása érdekében szükség lehet olyan növényvédő szerek alkalmazására, amelyek használata egyébként méhekre veszélyességük miatt tiltott lenne az adott gyakorlatban. Ilyen körülmények között a gazdálkodó a jogszabályi kötelezettségnek megfelelően eljárva kényszerülhet olyan kezelésekre, amelyek befolyásolják az AÖP vállalás teljesítését. Fontos azonban, hogy a gazdálkodó ilyenkor is köteles a méhveszély minimalizálására alkalmas technológiákat (pl. permetezés időzítése, méhkímélő készítmények választása) az általánosan elvárható gondossággal alkalmazni.

A **sorköztakarás** (mulcsozás, egyéves vagy évelő növények telepítése) esetében a szükségessé váló ültetvény-felszámolás vagy az állományritkítás miatt előfordulhat, hogy a gyakorlat nem tartható fenn a teljes ültetvényen, illetve a beállított takarónövényzet (vagy akár maga az ültetvény) megszűnik, vagy a továbbiakban nem biztosítható. Ez szintén a gazdálkodó befolyásán kívül eső körülménynek minősülhet.

3. Kárenyhítő juttatás

A mezőgazdasági termelő a védekezési felhívásban foglaltak teljesítése okán mentesül a védekezéssel érintett kárenyhítési évben a 70%-ot meghaladó tőszámbeállottság előírása alól az ültetvény egy részének- vagy egészének kényszerkivágásának elrendelése esetén.

4. Agrár-környezetgazdálkodási támogatás (AKG) és Ökológiai gazdálkodás támogatása (ÖKO)

Jelen mentesülési lehetőségek a KAP-RD19a-1-24 Agrár-környezetgazdálkodási támogatás (AKG) és KAP-RD20a-1-24 Ökológiai gazdálkodás támogatása (ÖKO) pályázati felhívások kapcsán alkalmazandóak.

4.1. Tárgyévben közzétett védekezési felhívás

AKG

Ha a védekezési felhívás tartalmaz olyan készítményt, ami szerepel a tárgyévre kiadott AKG tiltott vagy csak korlátozással használható készítmények listáján (tiltó listán), akkor tiltó listás készítmény a védekezési felhívásban meghatározottak szerint (kezelések ideje, száma) **felhasználható** AKG támogatott területen. Ha más támogatás miatt benyújtásra kerül vis maior kérelem, akkor ilyen esetben – a többi AKG-s vállalás teljesítése mellett – **nem szükséges a vis maior kérelemben megjelölni az AKG támogatás érintettségét.**

ÖKO

A védekezési felhívásban szerepelhetnek ökológiai gazdálkodásban felhasználható és fel nem felhasználható készítmények is. Ha a gazdálkodó ÖKO ellenőrzés alatt álló területen ökológiai gazdálkodásban nem felhasználható készítményt használ a védekezési felhívás alapján, akkor **a tárgyévi kifizetésre akkor jogosult, ha benyújt vis maior kérelmet és az elismerésre kerül.**

4.2. Az ültetvény egy részének- vagy egészének kényszerkivágásának elrendelése

AKG és ÖKO

A felhívások előírják, hogy az ültetvényben egy adott tábla vonatkozásában a térállásból számított hektáronkénti tőszámot alapul véve a hiányzó, kiszáradt vagy más okból termőképzetlenné vált egyedek aránya legfeljebb 15 % lehet.

Kivágás

A felhívások lehetőséget biztosítanak arra, hogy tárgyév **október 1. után** kivágja a gazdálkodó az ültetvényt részben vagy egészben. Az újratelepítést a tárgyévet **követő évi egységes kérelem (EK) benyújtási időszakának végéig** kell elvégezni. **Ha a kényszerkivágás és az újratelepítés ezen időszakon belül megtörténik, akkor a tőszámbeállottságra vonatkozóan nem szükséges vis maior kérelmet benyújtani.**

Ha a kivágást követően a tőhiány meghaladja a 15 %-ot és a kivágás a tárgyévi EK benyújtási időszak után, de még október 1. előtt történik, akkor szükséges vis maior kérelem benyújtása a tőszám vonatkozásában (elismert vis maior bejelentés esetén a tárgyév vonatkozásában kifizethető lehet teljes mértékben az érintett tábla).

Újra telepítés

Ha az újra telepítés csak részben (vagy egyáltalán nem) történik meg a kivágást követő első EK benyújtási időszak végéig, akkor a vissza nem telepített ültetvénnel érintett terület kifizetésre nem jogosult, arra kifizetés nem igényelhető.

A pályázati felhívás alapján, amennyiben a visszatelepítés nem történik meg legkésőbb a kivágást követő első EK benyújtási időszak végéig, akkor a területet ki kell vonni a támogatásból.

A visszatelepítéssel kapcsolatban fontos hangsúlyozni, hogy ha szőlő került kivágásra, akkor csak szőlő telepíthető vissza AKG/ÖKO támogatási jogosultság megőrzése szempontjából. **Nincs ültetvénycsoport váltásra lehetőség.**

Vis maior esemény miatti támogatási jogosultságról való lemondás

Ha a vis maior esemény miatt kivágott ültetvény vissztelepítése ellehetetlenül, akkor lehetőség van a vissza nem telepített ültetvény területére vonatkozóan a támogatási jogosultságról lemondani. Vis maior esemény miatti lemondás esetén a lemondási kérelmet és ahhoz kapcsolódó vis maior elismerése iránti kérelmet is be kell nyújtani.

Ha ez a terület csak a KET egy részét érinti, akkor a KET lemondással nem érintett részét ki kell mérni. Ha elismerésre kerül a lemondási kérelemhez kapcsolódó vis maior bejelentés, akkor a vis maioros lemondással érintett területre korábban kifizetett támogatást nem minősül jogosulatlanul igénybe vett támogatásnak, azt nem kell visszafizetni.

5. Alapszintű-jövedelemtámogatás (BISS)

Az egységes kérelem jogszabály előírják, hogy az ültetvényben egy adott tábla vonatkozásában a térállásból számított hektáronkénti tőszámot alapul véve a hiányzó, kiszáradt vagy más okból termőképzetlenné vált egyedek aránya legfeljebb 30 % lehet.

Kivágás

A Közös Agrárpolitika II. pilléres pályázati felhívásai lehetőséget biztosítanak arra, hogy tárgyév **október 1. után** kivágja a gazdálkodó az ültetvényt részben vagy egészben. Az újratelepítést a tárgyévet **követő évi egységes kérelem (EK) benyújtási időszakának végéig** (június 30-áig) kell elvégezni. ***Ha a kényszerkivágás és az újratelepítés ezen időszakon belül megtörténik, akkor a tőszámbaállottságra vonatkozóan nem szükséges vis maior kérelmet benyújtani.***

Ha a kivágást követően a tőhiány meghaladja a 30 %-ot és a kivágás a tárgyévi EK benyújtási időszak után (tárgyév június 30-át követően), **de még október 1. előtt történik**, akkor **szükséges vis maior kérelem benyújtása** a tőszám vonatkozásában (elismert vis maior bejelentés esetén a tárgyév vonatkozásában kifizethető lehet teljes mértékben az érintett tábla).

Újra telepítés

Újra telepítésre a **tárgyév október 1-je és az következő év EK benyújtására rendelkezésre álló időszak vége** (tárgyévet követő év június 30.) között kerülhet sor.

Az el nem telepített területre, amennyiben az meghaladja a 0,25 ha BISS igénylés benyújtható, de azt a hasznosítást kell megjelölni (ami legyen PIH01 is!), ami a benyújtás időpontjában a területen megtalálható.

A hivatkozott időpontig el nem telepített ültetvény ültetvényként nem jelölhető!

6. Beruházási és egyéb támogatások

A Vidékfejlesztési Program vagy Magyarország Közös Agrárpolitika Stratégiai Terve alapján meghirdetett pályázati felhívásokban meghatározott egyes előírások, vállalások teljesítését szintén ellehetetlenítheti a védekezési felhívásban foglaltak teljesítése vagy az esetleges kényszerkivágás elrendelése. Ilyen esetekben ugyancsak indokolt lehet a nem teljesítés jogkövetkezménye alóli mentesülés érdekében vis maior kérelem benyújtása.

Kiemelést érdemel a **VP2-4.1.3.6-17 Borszőlőültetvény telepítés támogatása** című pályázati felhívás, amely esetében a kedvezményezettnek a támogatásban részesült borszőlőültetvényt a projektmegvalósítás befejezésétől számított 13. borpiaci év végéig művelésben kell tartania, továbbá a művelési kötelezettség ideje alatt az ültetvény beállottságának az első öt borpiaci évben el kell érnie a 90%-os szintet, az ezt követő nyolc borpiaci évben a 85%-os szintet. Ezen előírások megszegése esetén a Támogató jogosult a támogatástól elállni, az igényelt támogatást teljes egészében vagy részben visszavonni, amely jogkövetkezmény alól az elfogadott vis maior kérelem mentesítést adhat.

Mindezek mellett más, fent nem ismertetett kötelezettségvállalások megvalósítása is nem várt akadályokba ütközhet a szőlő aranyszínű sárgaságát okozó betegség következtében, így a vis maior bejelentés megtételekor körültekintően szükséges eljárni.

A vis maior bejelentés megtételében a falugazdászok kellő szakmai támogatást és segítséget tudnak nyújtani.